

Голас Рацзімы

№ 30 (1343)

ЖНІВЕНЬ 1974 г.

ВЫДААННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫНІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДААННЯ 19-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

ПАВЕТРА НАШЫХ ГАРАДОЎ

Валянцін ПАЦЁМКІН,
загадчык аддзела аховы водных рэсурсаў
і атмасфернага паветра Дзяржкамітэта Савета Міністраў БССР
па ахове прыроды

Над горадам навис туман... Як часта пасля гэтых слоў у паведамленнях замежных інфармацыйных агенстваў ідзе размова пра бясконцыя выклікі «хуткай дапамогі», пра масавыя атручванні людзей, нават са смяротным зыходам. У буйных прамысловых цэнтрах Захаду смог — звычайная з'ява. Як абмінае ён нашы гарады? Прамысловыя магутнасці павялічваюцца штогод, а «стэрыльнай» вытворчасці людзі пакуль не прыдумалі.

Чысціню паветранага басейна ўдаецца падтрымліваць дзякуючы выкананню шэрагу мерапрыемстваў, прадугледжаных савецкім заканадаўствам. Яшчэ ў працэсе праектавання будучага завода вядуцца дэталёвыя разлікі яго магчымага шкоднага ўплыву на асяроддзе, вызначаюцца канкрэтныя шляхі максімальнай нейтралізацыі гэтага ўплыву. Прадпрыемства або выносіцца за горад, або аддзяляецца ад жылых кварталяў санітарна-ахоўнай зялёнай зонай. Без належных ачысных збудаванняў прыёмная камісія, у склад якой абавязкова ўваходзіць прадстаўнік Дзяржкамітэта пры Саўеце Міністраў БССР па ахове прыроды, не падпіша акт прыёму новага цэха ці вытворчасці. Дарэчы, Дзяржкамітэт можа накласці вета і на праект — у Наваполацку, напрыклад, ён не дазволіў пашыраць магутнасці хімікампіната, пакуль не будуць знайдзены больш эфектыўныя метады ачысткі.

Распрацоўка генеральных схем размяшчэння галін народнай гаспадаркі і буйных прамысловых комплексаў, як на бліжэйшыя гады, так і ў перспектыве, прадугледжвае рэцыйнальнае выкарыстанне прыродных рэсурсаў і адначасова паліпшэнне ўмоў працы і адпачынку людзей.

Штодзённы кантроль за чысцінёй паветра здзяйсняюць Міністэрства аховы здароўя, Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па ахове прыроды і гідраметэаслужба. Яны не дубліруюць адзін аднаго. Дзяржкамітэт больш увагі ўдзяляе тэхнічнаму нагляду — плануе ахоўныя мерапрыемствы, сочыць за станам ачысных збудаванняў, назірае за рэжымам работы прадпрыемстваў.

Органы дзяржаўнага санітарнага нагляду Міністэрства аховы здароўя БССР маюць пункты кантролю непасрэдна на прадпрыемствах. У лабараторыях дэталёва даследуюць пробы паветра, узятыя ля рабочых месцаў і за межамі цэха, завода, правяраюць хімічны састаў атмасфернага паветра на вуліцах горада — у заводскіх раёнах, на ажыўленых скрыжаваннях, у зонах адпачынку. Нават нязначнае павышэнне гранічна дапушчальнай канцэнтрацыі шкодных рэчываў цягне за сабой строгае пакаранне вінаватых. Дарэчы, нарматывы гэтыя

цяпер пераглядаюцца, і неўзабаве кантроль стане яшчэ больш жорсткі.

Прагноз надвор'я, складзены гідраметэаслужбай для адпаведных устаноў, заўсёды ўтрымлівае папераджальныя паведамленні аб чакаемым тумане, змене напрамку ветру і іншых атмасферных з'явах, што могуць пагоршыць стан паветранага басейна горада. На гэтыя дні ў выпадку неабходнасці спыняюць ліцейныя ці некаторыя іншыя вытворчасці, выдаюць на аўтабазях больш якаснае паліва і г. д.

Пастаянна вядуцца работы па цэнтралізацыі цэлазабеспячэння прамысловых і камунальна-бытовых аб'ектаў. Так, будаўніцтва ў Мінску ЦЭЦ-4 дазволіць ліквідаваць усе дробныя кацельныя, якія працуюць пераважна на цвёрдым паліве. Змяшэнню колькасці выхляпных газаў у гарадскім паветры ў пэўнай меры садзейнічае будаўніцтва аб'язных дарог, разгрузачных магістралей і строгі кантроль за станам аўта транспарту.

Удасканаленне тэхналогіі, укараненне ў вытворчасць распрацовак вучоных часам без дадатковых ачысных збудаванняў дазваляе істотна скараціць ці наогул ліквідаваць шкодныя выкіды. Прыкладам можа паслужыць Крычаўскі цэментнашыферны камбінат. Пасля рэканструкцыі і герметызацыі абсталявання, мадэрнізацыі некаторых агрэгатаў у вытворчасць стала вяртацца каля 40 тысяч тон цэментавага пылу штогод, што дае прадпрыемству больш як 100 тысяч рублёў эканоміі. Зразумела, такі ўзаемавыгадны паварот справы магчымы не ўсюды. Мільёны рублёў затрачваюцца на ўзвядзенне газаачысных збудаванняў і пылаўлоўных прыстасаванняў без бачнай матэрыяльнай выгады.

Пытанні аховы атмасфернага паветра ад забруджвання вырашаюцца ў комплексе. І супрацоўніцтва Беларусі ў рамках Еўрапейскай Эканамічнай Камісіі ААН па ахове навакольнага асяроддзя — гэта працяг гуманнай сацыяльнай палітыкі Савецкай дзяржавы. Людзі Зямлі павінны разам клапаціцца аб зберажэнні яе багаццяў у імя сучаснага і будучых пакаленняў.

...Жнівеньская раніца ў Мінску, горадзе з мільённым насельніцтвам і буйной прамысловасцю, пачынаецца, як і ў многіх беларускіх гарадах, з шчэбету птушак, паху свежаскошанай травы, водару кветак. А мужчыны і жанчыны спяшаюцца на работу, здаецца, не заўважаючы толькі што падстрыжаных газонаў, палітых дрэў, расцвіўшых на досвітку руж. Гэта ўспрымаецца імі як абавязковае, звыклае, паўсядзённае. Так яно і павінна быць заўсёды.

Мінск—зялёны горад. У ім многа сквераў, паркаў, бульвараў. Удзень тут спяць у калясках або гуляюць у пясочніцах яго юныя грамадзяне, сядзяць на лавачках пенсіянеры. Мнагалюдна ў парках і вечарам. Адпачываючых вабяць ціхія алеі, чыстае паветра, шапаценне зялёнай лісты. НА ЗДЫМКУ: адзін з куткоў Мінска. Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

ФОРМУЛА ТЫСЯЧ

Спаборніцтва пад дэвізам «Пяцідзёнку за чатыры дні, пяцігодку за чатыры гады!» разгарнулася амаль на ўсіх прадпрыемствах нашай рэспублікі. Аб тым, якія маральныя вытокі гэтага пачыну і што абумоўлівае імкненне савецкіх людзей працаваць хутчэй і лепш, журналіст Я. БУДЗІНАС расказвае на прыкладзе працоўнай біяграфіі слесара Брэсцкага электрамеханічнага завода Барыса ЮЗАФОВІЧА.

ПРАЦЯГВАЮЧЫ ТРАДЫЦЫІ

Агаваруся адразу: ніякага адкрыцця Барыс Юзафавіч не зрабіў. Формула «Пяцідзёнку за чатыры дні, пяцігодку за чатыры гады!», якую першым на заводзе прымяніў малады слесар, у сутнасці сваёй — вядомая формула сацыялістычнага спаборніцтва. А яно стала маёвым у Савецкай краіне задоўга да з'яўлення на свет самага Барыса Юзафавіча. Дастаткова ўспомніць герояў першых пяцігодкаў Аляксея Стаханова, Пятра Крываноса і іх паслядоўнікаў, каб убачыць, наколькі трывалы і выпрабаваны фундамент новага пачыну.

Тым не менш, у матэматычнай дакладнасці гэтай формулы ёсць новая якасць, уласцівая рабочай логіцы іменна нашых дзён. Гэта якасць — дзелавая канкрэтнасць. Тут не толькі баявы заклік эканоміцы за пяцігодку цэлы год рабочага часу. Тут — канкрэтная расшыфроўка, з чаго гэта самая эканомія складаецца.

«Норма пяцідзёнкі за чатыры дні — адсюль пачынаецца і дэтэрмінавае выкананне заданай кожнага месяца, і паслядовае завяршэнне гадовага плана, і пераможнае перакрыццё дзяржаўных заданняў пяці год», — пісаў Барыс Юзафавіч у заводскай шматтыражыцы «Прагрэс», раскрываючы таварышам па рабоце сэнс сваёй ідэі. Гэта было яшчэ ў красавіку 1971 года. У газетах тады толькі з'явіліся дырэктывы партыйнага з'езду — стратэгічны план дзевятай пяцігодкі. А ў цэхах, брыгадах, на участках ужо распрацоўвалася тактыка перавыканання гэтага плана.

«МІНУТА ГОД БЕРАЖЭ»

Як і зачынальнік сацыялістычнага спаборніцтва ў краіне Аляксей Стаханавіч, Барыс Юзафавіч прыйшоў у рабочыя з вёскі. Толькі матывы былі розныя. Аляксея Стаханавіч, які ў дзяцінстве зведаў кабальную працу на кулака, прывяла ў шахту мара аб уласным кані. Барыс Юзафавіч, па яго ўласнаму выказванню, на завод прыйшоў «за рабочай навукай».

Гэта сучасны рабочы. Авадаўшы прафесійнымі навыкамі, Барыс, як і многія яго таварышы, атрымлівае вышэйшую адукацыю завочна. Любімы прадмет — эканоміка, знаёмства з якой дало магчымасць яму не толькі выступіць з пачынам, але і абгрунтаваць яго тэарэтычна, разлічыць усё да дробязей.

Беручы абавязальства, Барыс Юзафавіч дакладна ведаў, колькі працэнтаў павышэння прадукцыйнасці працы дасць удасканаленне тэхналогіі, колькі

кі ўдасца «выкраіць» за кошт навуковай арганізацыі рабочага месца, які эффект прынясе выбар рацыянальнага рэжыму работы інструмента. Так, Барыс Юзафавіч падлічыў, што сумарнае апрацоўкі дэталі на станку — аўтамаце з падрыхтоўчымі аперацыямі дасць 5—6 працэнтаў прыросту прадукцыйнасці, гэта значыць каля трыццаці мінут у дзень. Яшчэ некалькі мінут эканоміць прымяненне прыдуманых Барысам прыстасавання для загібу спружын...

Мінуты складваліся ў гадзіны. Памножаныя на чараду рабочых дзён, яны давалі месяцы, збіраючы па крупінках год. Той самы, які трэба было эканоміць.

СЛЕСАР — ПАСАДА ДЗЯРЖАЎНАЯ

Асабісты ўклад аднаго рабочага, няхай нават і абганушага час на цэлы год, можна б уявіць пясчынкай у гіганцкай пірамідзе дзяржаўнай вытворчасці. Пясчынкай, ад якой нічога не залежыць і без якой можна абыйсціся.

Падобная «логіка» не задавальняе Барыса Юзафавіча.

— Паводле разлікаў спецыялістаў, — гаворыць ён, — адна эканомленая хвіліна ў маштабах дзяржавы — гэта 228 тон сталі, 11 тэлевізараў, 18 тысяч квадратных метраў тканін, вырабленых дадаткова. Гэта звыш 700 тон звышпланавай нафты, 1 203 тоны вугалю. Страта толькі адной хвіліны кожным рабочым і служачым роўная таму, што на работу не выйдзе 200 тысяч чалавек...

І Барыс Юзафавіч не толькі беражэ кожную сваю рабочую хвіліну, але і выступае ініцыятарам спаборніцтва за эканомію рабочага часу:

— Лёгка сказаць — за пяцігодку эканоміць цэлы год. Гэта ж сапраўднае багацце.

Могучь заўважыць, што час эканомлены не для сябе. Таму якое ж багацце?

— А хіба сапраўднае багацце, гэта не тое, што ты аддаеш людзям? — спытаў мяне Барыс Юзафавіч, і я адчуў, што са мной гаворыць чалавек, які ведае, дзеля чаго ён жыве.

Чацвёрты механічны цэх, дзе працуе Барыс Юзафавіч, вырабляе вузлы і дэталі вымаральных прыбораў. Адсюль дэталі паступаюць на зборку, і ад таго, наколькі рытмічна працуе чацвёрты механічны, залежыць рытм зборачнага канвеера, а значыць і ўсяго завода. Далей ланцужок цягнецца да рытмічнай работы галіны, прамысловасці ў цэлым, да выканання і перавыканання дзяржаўных планаў.

Будуецца своеасаблівае піраміды. У вяршыні вугла яе — малады слесар камуніст Барыс

Юзафавіч, ад якога, у канчатковым выніку, залежыць усё.

ЯГО МІЛЬЯРДЫ

Тры гады назад Барыс Юзафавіч зарабляў у сярэднім па 150—170 рублёў у месяц. На сям'ю з трох чалавек, з улікам зарплаты жонкі, цалкам хапала. Цяпер заробтак вырас да 180—200 рублёў у месяц.

— Атрымліваецца, што спаборніцтва за эканомію часу вельмі станоўча адбілася на сямейным бюджэце? — спытаў я Барыса Юзафавіча.

— Вядома. Толькі гэта зусім не значыць, што спаборніцтва можна звесці да пагоні за большым заробаткам. Зарплата на заводзе расце пастаянна. Але калі наш рабочы ўключаецца ў спаборніцтва, у першую чаргу ён думае аб тым, якія велізарныя магчымасці адкрывае яно. Уззяць хоць бы першы прынцып сацыялістычнага спаборніцтва — публічнасць. Гэта ж не толькі абнародаванне вынікаў, але і бескарыслівае перадача вопыту адзін аднаму.

Спаборніцтва — пастаянны пошук. Знойдзенае, прыдуманое тут жа становіцца здабыткам усіх. Прыдумаў, напрыклад, Юзафавіч прыстасаванне для зняцця завусені — паклаў на відным месцы. Глядзі, карыстайся, удасканалвай. «Нібыта дробязі, — гаворыць Барыс, — але, складзеныя разам у маштабах краіны толькі за два гады дзевятай пяцігодкі, гэтыя рацыяналізатарскія ўдасканаленні далі эканамічны эффект у шэсць з палавінай мільярдаў рублёў».

ТАК СПАБОРНІЧАЦЬ ЦІКАВА

Толькі на Брэсцкім электрамеханічным у спаборніцтва пад дэвізам «Пяць — у чатыры!» уключылася амаль палавіна рабочых з нарміраваным зменным заданнем. Столькі ж спаборнічаюць за выкананне пяцігадовых планаў у чатыры з палавінай гады. А ў Брэсце ў Барыса ўжо каля трох тысяч паслядоўнікаў толькі з ліку маладых рабочых.

Вынікі барацьбы параўноўваюцца кожны тыдзень і выстаўляюцца на ўсеагульны агляд. Гэта надае спаборніцтву асаблівую вастрыню. І некаторыя рабочыя Брэсцкага электрамеханічнага ўжо абышлі па паказчыках самога аўтара ідэі. Але крыўды на таварышаў у Барыса Юзафавіча няма. Свае абавязальствы ён перавыконвае, а спаборніцтва на тое і спаборніцтва, каб выяўляліся лепшыя і каб у гэтых лепшых было чаму вучыцца.

— Так спаборнічаць цікава, — гаворыць Барыс Юзафавіч, — калі побач дастойныя сапернікі. А што да крыўды, то галоўнае, каб выйграла справа.

аслаблівасцей іх жыхароў. У пансіянаце створана атмосфера хатняй утульнасці: прыгожыя інтэр'еры, зручная мэбля, на кожным паверсе абсталяваны холы з тэлевізарамі і радыёпрыёмнікамі. Ёсць добрая бібліятэка, глядзельная зала для паказу кінафільмаў і канцэртаў. На сучасны ўзровень тут пастаўлена і медыцынскае абслугоўванне. Асабліва ўвага ўдзелена рацыянальнаму харчаванню. Інтэрнат мае свой вялікі сад, падсобную гаспадарку, і кожны з яго жыхароў пры жаданні можа знайсці заняткаў у адпаведнасці са сваім здароўем.

Адным словам, Савецкая дзяржава робіць усё для таго, каб старасць не была для членаў нашай грамадства перыядам адзіноцтва, нейкім духоўным і фізічным цяжарам, каб і ў гэту пару чалавек адчуваў сябе паўнапраўным членам грамадства.

Пётр СУДАКОУ.

Стагоддзямі вылічаецца ўзрост горада над Дняпром — Быхава. Але гады даўно ўжо сцерлі з твару зямлі крэпасны вал, які некалі быў гарадской мяжой, а старажытны Быхаў вырас у шыр і ў вышыню. Асабліва бурна рос раённы цэнтр у гады Савецкай улады. У горадзе, дзе да рэвалюцыі зусім не было прамысловасці, выраслі буйныя прадпрыемствы. Адно з іх — кансервава-гароднінасушыльны камбінат. Тут жа дзейнічаюць малочны завод, м'яблевая фабрыка, хлебазавод, прамкамбінат, прадпрыемствы бытавога абслугоўвання. Толькі за гады апошняй пяцігодкі ўступіў у строй адзін з буйнейшых у рэспубліцы льнозавод, пабудаваны раённы вузел сувязі, дзіцячыя сады і яслі, новыя магазіны, тысячы квадратных метраў жылля.

Асабліва гордасць быхаўчан — раённы палац культуры. У прыгожым будынку размясціліся прасторныя глядзельная і танцавальная залы, бібліятэка, пакой для заняткаў гурткаў мастацкай самадзейнасці. Непадалёк пабудаваны выдатны спартыўны комплекс.

НА ЗДЫМКУ: новыя жыллыя дамы па вуліцы Леніна ў Быхаве. Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

ВЕРА Ў СВАЮ АЙЧЫНУ

Канстанцін ПЛАТОНАУ,
другі сакратар ЦК ЛКСМБ

На сустрэчах з замежнай моладдзю часам даводзіцца чуць пытанні аб тым, ці не шкодзіць наша актыўнае і этанакіраванае патрыятычнае выхаванне справе інтэрнацыяналізму, ці не вядзе яно да ваяўнічых настрояў у савецкай моладзі.

— Не, — цвёрда адказваем мы. — Наша выхавальная сістэма не дае падстаў для такіх вывадаў. Мы імкнемся, каб фарміраванне патрыятычных пачуццяў моладзі з'яўлялася натуральным, заканамерным вынікам усёй сістэмы камуністычнага выхавання юнакоў і дзяўчат, вынікама іх актыўнага, непасрэднага ўдзелу ў працы на карысць народа, у памнажэнні багаццяў Радзімы і абароне вялікіх заваёў сацыялізму.

Хоць метады і формы патрыятычнага выхавання падрастаючага пакалення надзвычай разнастайныя, у іх ясна праглядваецца непарыўнае адзінства трох напрамкаў: выхаванне на рэвалюцыйных традыцыях партыі і народа, на героіцы сучаснага, на планах і перспектывах будучага.

Шырокае развіццё атрымаў у нас рух чырвоных следпытаў. Паходы па месцах славы бацькоў сталі выдатнай традыцыяй у жыцці беларускай моладзі.

Нямала прыкладаў, калі студэнты па сваіх жа праектах і сваімі рукамі стваралі помнікі ў гонар герояў. Так, камсамольцы Брэсцкага інжынерна-будаўнічага інстытута распрацавалі праекты, якія ўвекавечваюць гераічныя месцы на Брэсцчыне. У вёсцы Малыя Узводы Камянецкага раёна імя, напрыклад, пабудаваны помнік ахвярам фашызму.

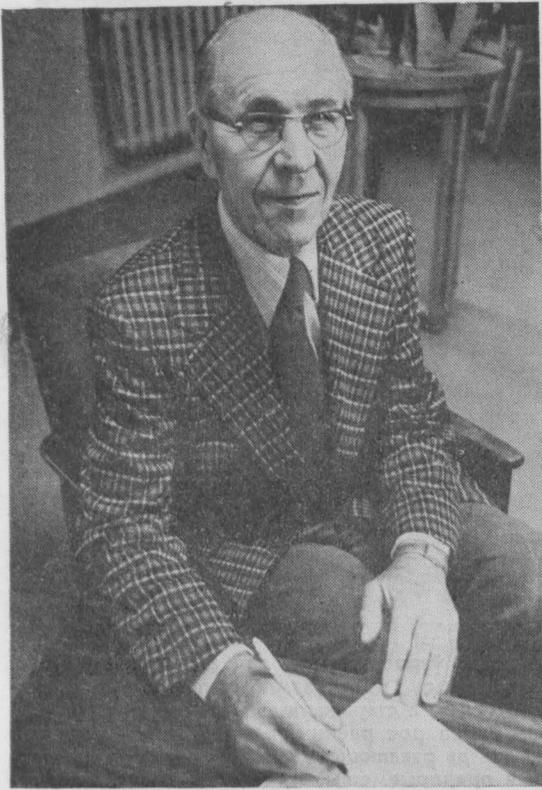
Стварэнне музеяў баявой і працоўнай славы, аднаўленне партызанскіх зямлянак, спаборніцтва маладзёжных калектываў за права на імя героя Вялікай Айчыннай вайны і залічыць яго ў сваю працоўную сям'ю, «Кнігі народнай славы» — усё гэта мае велізарнае зна-

чэнне ў фарміраванні патрыятычных пачуццяў. У час Усесаюзнага паходу камсамольцаў і моладзі па месцах рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы юнакі і дзяўчаты даведваюцца пра канкрэтныя падзеі. Адкрываючы для сябе і для гісторыі імёны раней невядомых змагароў, яны як бы сэрцам дакранаюцца да гераічных здзяйсненняў старэйшых пакаленняў савецкіх людзей, пераймаюць у іх лепшыя якасці барацьбітоў, вернасць справе партыі і Радзіме, мужнасць і патрыятызм, па іх звяраюць сённяшнія справы, вучацца бачыць будучае.

У Беларускай політэхнічным інстытуце, напрыклад, камітэт камсамола і штаб паходу распрацавалі і ажыццяўляюць перспектывны план вывучэння баявых дзеянняў часцей і падраздзяленняў 65-й арміі, якія ўдзельнічалі ў беларускай вызваленчай аперацыі «Баграціён». Сабраныя матэрыялы грунтоўна вывучаюцца і глыбока аналізуюцца студэнтамі, у інстытуце была нават праведзена навукова-практычная канферэнцыя па гэтай тэме.

З завяршэннем аперацыі «Баграціён-74» камітэт камсамола плануе наступны этап пад назвай «За нашу і вашу свабоду», у ходзе якога пачнецца збор матэрыялаў аб удзеле 65-й арміі ў вызваленні краін Еўропы ад фашысцкіх захопнікаў. Да работ прыцягваюцца студэнты з сацыялістычных краін, якія навукаюцца ў інстытуце. Акрамя таго, камітэт камсамола ўстанавіць цесныя кантакты з маладзёжнымі арганізацыямі Польшчы для сумеснай работы па збору матэрыялаў па маршруту Беларэжская пушка — Гайнаўка — Бяла Падляска — Пултук — Грудзянск — Гданьск — Шчэцін. Ужо існуе пэўны кантакт паміж Саветам ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны інстытута і

(Заканчэнне на 5-й стар.)

нашы госці

Міхаіл Аляхновіч выехаў у Злучаныя Штаты Амерыкі ў 1912 годзе. За акіян адправіўся ад малаземелля і беспрасветнай галечы.

— Сёлета я прыехаў у госці да пляменнікаў, якія жывуць у Салігорскім раёне, — расказвае Міхаіл Міхайлавіч. — Прабыў у іх два тыдні. Вельмі здзіўлены зменамі, што адбыліся ў жыцці беларусаў. Пасля кровапралітнай спусташальнай вайны, развязанай гітлераўскім фашызмам, вы здолелі аднавіць і адбудаваць сваю краіну. Я бачыў усюды грандыёзнае будаўніцтва. Бачыў заводы і фабрыкі, новыя дамы з кватэрамі для рабочых, дабротныя дамы для сялян у вёсках.

Спадалася мне і тое, што ўсюды людзі гасцінныя і дружныя, усюды багата частуюць. Адчуваецца: жывуць яны заможна. Я задаволен жыццём маіх блізкіх у Савецкім Саюзе.

НА ЗДЫМКУ: Міхаіл АЛЯХНОВІЧ.

Фота Г. АНДРОНАВА.

нішчыць землякі

КАЛІ РАК СВІСНЕ

— Шліце долары! Не магу жыць без долараў!

Гэткі крык адчаю штотоме-сц раздаецца са старонак «Беларуса», які, зняўшы пашытую з нямецкага сукна шапку-пілотку, просіць міласціну ў беларусаў.

— А гэтага ты не хацеў? — адказваюць яму беларусы, падносячы вядомай камбінацыю з трох пальцаў.

Тады «Беларус», як запраўскі жабрак, пачынае нараспеў гундосіць вершамі:

Хоць і брэшам з падваротні—
Выкладайце па паўсотні.
Чорны дзень у «вольным
свецце»,
Дык, браточки, памажэце...

Усё роўна ніякага толку. Беларусы разважаюць так.

Мы вось тут, у Злучаных Штатах, долары на вуліцах лапатамі заграбам. Разбагацелі, раз'еліся... А чаму Стасю Станкевічу лянота выйсці на вуліцу і грабануць у «вызвольную» торбу некалькі тысяч? Ён жа «дохтар». А калі на «дохтарскую» работу мазгоў не стае, то можна пайсці і з мятлой, і з малатком, і з сякерай. Адмалаці, даражэнькі, кожны дзень па восем гадзін, пакуль крываваы мазалі на руках не закрусуць, і кармі тады доларамі свайго «Беларуса». Павесць яму на нос пустую «міністэрскую тэку» з доларамі, як вешаюць каню на морду торбу з аўсом. Толькі на нашу міласціну не спадзявайся.

Мы, братка, не такія дурныя, як ты думаеш, — ведаем вас, прайдзісветаў, гандляроў сумленнем і чужымі галовамі.

Мы не забыліся, як у час «халоднай вайны» нябожчык Мікола Абрамчык пабудаваў

САМЫЯ ШЧАСЛІВЫЯ ГАДЗІНЫ

З 23 па 30 ліпеня ў Беларусі гасціла чарговая група нашых суайчыннікаў са Злучаных Штатаў Амерыкі.

Аб знаходжанні ў Беларусі суайчыннікаў са Злучаных Штатаў расказваецца ў гэтым артыкуле.

НА СВЕЦЕ не бывае аднолькавых людзей. Нават у адной сям'і вырастаюць розныя дзеці — жвавыя або маларухомыя, гаваркія або маўчунны, сур'ёзныя ці лёгкадумныя. У кожнага чалавека свой характар, свае звычкі, прыхільнасці. І ў кожнага — свая памяць.

Землякі, што амаль тры дзень гасцілі ў Мінску, таксама вельмі розныя. Неаднолькава склаўся іх лёс у Амерыцы, і трапілі яны туды рознымі шляхамі. Але здарылася так, што праз многа год яны сабраліся разам у адной групе на роднай зямлі. І не выпадкова, бо ёсць тое агульнае, што аб'ядноўвае іх — гэта памяць аб Радзіме.

Раней, памятаю, якую зямлю меў селянін — шнур шырыней у сажань. Часам і барана ледзь праходзіла. І з гэтага кавалка трэба было карміцца. Цяпер жа калгаснік за працу грошы атрымлівае. А што вырасціць на сваім гародзе — тое для сябе. Лішак можна прадаць.

Вольга ОРТМАН — кіраўнік групы.

Гэта госць добра падмеціў, але не толькі матэрыяльным дастаткам вымяраецца зараз узровень жыцця калгаснікаў. Значна вырасла і іх культура.

— Адзін мой пляменнік працуе інжынерам, — расказваў Павел Васільевіч. — Дачка другой сястры займаецца ў медыцынскім інстытуце ў Гродна. Яшчэ адна — скончыла сярэдняю школу і працуе ў Мінску.

— Для мяне асабліва цікава было сустрэцца з сябрамі дзяцінства, — працягваў стары эмігрант. — Прышлі Аляксандр Сабіч, Фадзей Капура, Ерамей Сабіч. Амаль палова вёскі сабралася ў хаце маёй сястры. Сядзелі за сталом, дзяліліся ўспамінамі. Яны расказвалі, як змагаліся з акупантамі. Я — пра тое, як ваяваў з японцамі на Ціхім акіяне.

А потым разам спявалі «Кацюшу», «Ручнікі». Гэта былі самыя шчаслівыя гадзіны ў маім жыцці.

У ТЫМ жа годзе, калі Васіль Коржык з сям'ёй вяртаўся на радзіму, з вёскі Жукі, што непадалёку ад Навагрудка, у Амерыку ехаў малады хлопец Васіль Бязмен. Дома засталіся бацькі і шасцёра братоў. Усе чакалі весткі ад Васіля, бо было вырашана, што як толькі ён уладкуецца там, да яго паедзе яшчэ хто-небудзь з братоў. Але выехаць ніхто не

паспеў — хутка пачалася першая сусветная вайна.

Пра ўсё гэта Васіль Бязмен (так гучыць яго прозвішча па-амерыканску) расказаў у першую ж нашу сустрэчу. Яшчэ не паспелі як след разгаварыцца, а ён ужо пытаўся: «Ці далёка ад Мінска вёска Жукі? Як можна адшукаць каго-небудзь з родных? Куды трэба звярнуцца?»

Знайсці людзей, калі вядома толькі, дзе жылі яны шэсцьдзесят год назад, не простая справа. Але незвычайны лёс Васіля Сцяпанавіча закрануў многіх. Яго родных шукалі. У розныя куткі рэспублікі ішлі запытанні. І толькі перад ад'ездам турыстаў з Беларусі прыйшла радасная навіна: знайшоўся адзін з братоў, і жыве ён недалёка ад Мінска. Браты паспелі сустрэцца, але вельмі ўжо кароткай была іх сустрэча — турысты павінны былі ад'язджаць. Я бачыў, як моцна абняліся браты і расцалаваліся. Марчыма, у апошні раз.

Потым па дарозе ў аэрапорт я даведаўся, што з шасці братоў Васіля Сцяпанавіча ў жывых застаўся толькі адзін.

— Шкада, што я не прыехаў раней, — гаварыў зямляк. — Але цяпер я спакойны — знайшоў брата. Гэта для мяне самая лепшая памяць аб паездцы на Радзіму.

З МАРКАМ Мельнікам мы сядзелі ў гасцінцы «Юбілейная». Ён толькі што вярнуўся з роднай вёскі. Чалавек, здавалася, нават памаладзеў — такое ўражанне зрабіла на яго сустрэча з роднымі мясцінамі.

— А ведаеце, гэтую гасці-

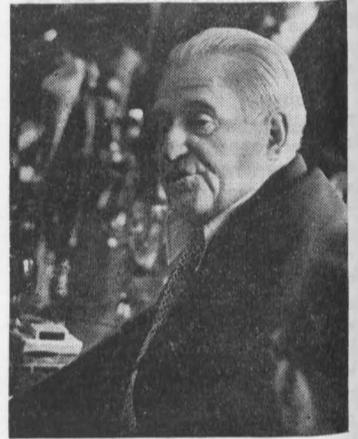
ніцу будаваў мой пляменнік, — раптам сказаў Мельнік. — Ён інжынер-будаўнік. Сёння мы разам гулялі па Мінску, і пляменнік паказваў дамы, якія ён будаваў. Вельмі прыгожыя дамы. Наогул, горад ваш добра спраектаваны — шырокія вуліцы, прасторныя двары, засаджаныя дрэвамі і кустамі. Дзякуючы гэтаму, яны выглядаюць вельмі ўтульнымі, і паветра ў іх чыстае, амаль як у вёсцы, дзе я быў.

— А як называецца тая вёска?

— Залужжа, — адказаў Мельнік. — Гэта недалёка ад Старых Дарог. Ведаеце, раней была такая прымаўка: «Бог стварыў неба, зямлю, а чорт — Мінскую губерню». Тады такая прымаўка сапраўды адпавядала рэчаіснасці. Наша вёска, напрыклад, стаяла сярод балот, і больш гіблае месца цяжка было знайсці.

Шмат гадоў прайшло, але Мельнік добра памятае, як жылі сяляне ў дакастрычніцкай Беларусі. Пастаянныя хваробы і страшэнная беднасць не пакідалі іх. Кожны працаваў на сваёй маленькай гаспадарцы. І калі не радзіла поле, гэта была сапраўдная трагедыя. Але нават урадлівы год не даваў дастаткова хлеба. Усё жыццё селяніна было запоўнена клопатам аб тым, як пракарміць сям'ю, не даць дзецям памерці з голаду, пратрымацца да новага ўраджаю. І аб якім духоўным жыцці гэтых людзей магла ісці гаворка?

— А цяпер я не пазнаў сваіх аднавяскоўцаў, — расказваў Мельнік. — Усе пісьменнымі сталі. Кніжкі чыта-

Павел КОРЖЫК расказвае.

юць, мастацтва ім падавай. Ды не аматараў, а сапраўдных майстроў. А ўжо ў палітыцы разбараюцца! Асабліва старыя. Іх ад тэлевізараў ды ад радыё не адцягнеш. Усё іх цікавіць — і колькі збожжа сабралі ў суседнім налгасе, і як выконваецца рэзалюцыя Савета Бяспекі на Кіпры. Мяне гэта вельмі ўразіла. Такага не ўбачыш у Амерыцы. Там простыя людзі заняты сваімі справамі. Лічаць за лепшае менш чытаць і менш гаварыць пра палітыку. Ды і што чытаць у гэтых газетах? Усё роўна ў іх не знойдзеш праўды. Перад маім ад'ездам сюды адна амерыканская газета напісала, што сяляне ў Савецкім Саюзе ходзяць голяы, босыя, што тут няма чаго есці. Ці ж такому можна верыць!

Калі я ад'язджаў, мае аднавяскоўцы казалі: «Вернешся, Марк, у Амерыку, расказвай праўду, як мы тут жывём. Табе ёсць, што сказаць. Ты можа гаварыцца нашай Радзімай».

І я сапраўды ганаруся роднай Беларуссю.

Уладзімір МЯЛЕШКА.

На прыёме ў Беларускім таварыстве па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом.

сабе віду ў Парыжы. Тады ЦРУ засылала шпіёнаў і дыверсантаў на тэрыторыю Саветаў Саюза. Абрамчык уцяміў, што на гэтым можна рукі пагрэць. І пасылаў маладых «вызвольнікаў», як бязмозглях баранаў, займацца дыверсіямі ў Беларусі. Тыя ехалі, Абрамчык іх страхаваў. «Вызвольнікаў» там, нібы пацукоў, лавілі, а яго эксцэленцыя «прэзідэнт» атрымліваў за іх страхоўку. Вырасла віла.

Цяпер у цэрэшніках ёсць больш сур'ёзныя расходы, і таму «вызвольныя» хэўра пазбавілася даходу. Вось і крычаць: «Шліце долары!»

Крычаць, бо без міласціны «Беларус» зусім капцікі працягне. Складаюць папрашайніцкія вершыкі, на «імпрэзах», як дзяк на малебне, носяцца са скарбонкай.

І тут на дапамогу Стасю рухава падскочыў нейкі Мікола Латушкін. «Я прапаную, — напісаў ён, — каб рэдакцыя звярнулася з просьбай да ўсіх

цяперашніх падпісчыкаў зрабіць падарунак — падпіску на адзін год свайму знаёмаму. Ад падарунку ніхто не адмовіцца. Выдавецтва не будзе ад гэтага ў стратах, ды за год той, хто будзе атрымліваць падарунак — газету, да яе пачне прывыкаць і напэўна праз год стане сам ейным актыўным падпісчыкам».

Ха-ха! Прывыкне! Хмара-Сіняк за дваццаць год да «Беларуса» не прывык — у кожным нумары сваёй сямейнай газеты агрызаецца, як шалены. Столькі ён Стасю папсаваў крыві і нерваў! А хто яшчэ прывыкне да гэткай паліцэйска-нацыяналістычнай тухляціны? Так што кучу долараў на «Беларуса» Станкевіч будзе мець тады, калі рак свісне.

А пакуль што — падайце, людзі добрыя, міласціну, памажыце «Беларусу», каб заўчасна не сканаў, — лемантуе «доктар». І чакае долараў.

Чакай, Стаська, Пятра — сыр з'ясі.

Сахрон ПЧОЛКА.

ЗША

Поўдзень у вёсцы.

Фота Л. ГЕОРГІЕВА.

Што? * Як? * Чаму?

Вядучай сілай, авангардам нашага сацыялістычнага грамадства з'яўляецца Камуністычная партыя Савецкага Саюза, якая аб'ядноўвае на добраахвотных пачатках перадавую, найбольш свядомую частку рабочага класа, калгаснага сялянства і інтэлігентныя катэгорыі. Гэта добра вядома ўсім нашым замежным чытачам. Але не ўсе ведаюць аб тым, хто і пры якіх умовах можа быць членам КПСС, якімі правамі карыстаюцца камуністы і якія выконваюць абавязкі. Таму мы прапануем вашай увазе расказ пра

ЧЛЕНСТВА Ў ПАРТЫІ

Па-першае, хто можа быць членам КПСС?

Членам партыі можа быць любы грамадзянін Савецкага Саюза, які прызнае Праграму і Статут партыі, актыўна ўдзельнічае ў будаўніцтве камунізму, працуе ў адной з партыйных арганізацый, выконвае рашэнні партыі і плоціць членскія ўзносы. Гэта значыць, што членамі партыі ў нас з'яўляюцца рабочыя, сяляне, інтэлігенты — самыя разнастайныя людзі.

Кожны, хто ўступае ў КПСС, не становіцца членам партыі адразу, а папярэдне праходзіць кандыдацкі стаж, неабходны для таго, каб глыбей азнаёміцца з Праграмай і Статутом партыі і падрыхтавацца да ўступлення ў члены КПСС. Тэрмін стажу — адзін год. Праз год пярвічная партарганізацыя вырашае на сваім сходзе, прыняць кандыдата ў члены ці не. Кандыдаты ўдзельнічаюць ва ўсёй дзейнасці партарганізацыі і карыстаюцца на партыйных сходах правам дарадчага голасу.

Яны плацяць узносы ў тых жа памерах, што і члены партыі. Уступаюць у партыю грамадзяне, якія дасягнулі 18 год. Моладзь да 23 год уключна ўступае ў партыю праз камсамол.

Прыём у партыю вядзецца наступным чынам.

У пярвічную партарганізацыю кандыдат падае заяву і прадстаўляе рэкамендацыі трох камуністаў або, калі ўступае камсамолец, — рэкамендацыі райкома ці гаркома ВЛКСМ і двух камуністаў. Члены КПСС на сваім сходзе абмяркоўваюць пытанне аб прыёме, і іх рашэнне «за» ці «супраць» лічыцца прынятым, калі за яго прагаласавала не менш дзвюх трэціх прысутных. Рашэнне партсходу ўступае ў сілу пасля зацвярджэння яго райкомам (гаркомам) партыі.

У партыю прымаюцца найбольш свядомыя, актыўныя і адданыя справе камунізму людзі. Вось чаму ў час прыёму камуністы падрабязна цікавяцца і абмяркоўваюць працоўныя справы, ідэйна-палітычную падрыхтаванасць, маральнае аблічча, паводзіны кандыдата. Ва ўсіх гэтых адносінах ён павінен быць лепшым, перадавым, бездакорным. Калі, напрыклад, чалавек працуе дрэнна або кепска паводзіць сябе дома, у калектыве, наогул, калі ён мае якія-небудзь сур'ёзныя заганы, то яму адмаўляюць у прыёме.

Як грамадзянін, член партыі не мае перад беспартыйнымі ніякіх прывілеяў ці пераваг. Як камуніст, ён карыстаецца пэўнымі правамі і выконвае пэўныя абавязкі.

Абавязкі члена КПСС вызначаны дзясцю пунктамі партыйнага Статута. Яны, у асноўным, такія.

Член партыі абавязан змагацца за стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізму, быць прыкладным у працы, застрэльшчыкам усяго новага, перадавога, павышаць сваю кваліфікацыю. Ён павінен цвёрда і няўхільна праводзіць у жыццё рашэнні партыі, пашыраць яе сувязі з народам, быць уважлівым да людзей і іх патрэб, а таксама актыўна ўдзельнічае ў палітычным жыцці краіны, кіраванні дзяржаўнымі справамі, у гаспадарчым і культурным будаўніцтве. Ад члена партыі патрабуецца авалодаць марксісцка-ленінскай тэорыяй, вясці рашучую барацьбу з буржуазнай ідэалогіяй і з рэшткамі прыватнаўласніцкай псіхалогіі, ставіць агульныя інтарэсы вышэй за асабістыя. Абавязак камуніста таксама — быць інтэрнацыяналістам і савецкім патрыятам, змагаром за ідэйнае і арганізацыйнае адзінства партыі, праўдзівым і чэсным перад партыяй і народам, выкрываць недахопы і дабівацца іх ліквідацыі і г. д. За невыкананне гэтых абавязкаў член партыі прыцягваецца да адказнасці: ён можа атрымаць тое ці іншае спагананне або быць выключаным з партыі.

А якія ў камуніста правы? Ён мае права выбіраць і быць выбраным у партыйныя органы, абмяркоўваць на сходах, з'ездах, канферэнцыях і ў партыйным друку пытанні палітыкі і практычнай дзейнасці партыі, крытыкаваць любога камуніста незалежна ад займаемай ім пасады, удзельнічаць на сходах і пасяджэннях бюро і камітэтаў, калі абмяркоўваюцца яго паводзіны і г. д.

Члены КПСС аб'ядноўваюцца ў пярвічныя партарганізацыі, якія ствараюцца па месцы іх работы — на заводах, фабрыках, у калгасах, установах. Там яны вядуць за сабой свае калектывы ў барацьбе за выкананне ўсіх тых задач, якія ставяць перад народам партыя і дзяржава.

ВЕРА Ў СВАЮ АЙЧЫНУ

(Заканчэнне.
Пачатак на 3-й стар.)

Саюзам камбатантаў у Варшаве, Вроцлаве, Беластоку.

Традыцыйнымі сталі «зорныя паходы» студэнтаў Беларускага інстытута фізкультуры, Мінскага педагагічнага інстытута імя М. Горкага, Белдзяржуніверсітэта імя У. І. Леніна, Беларускага інстытута народнай гаспадаркі. Штогод праводзіцца конкурс работ па грамадскіх навук, мінулае і сучаснае нашай Радзімы становіцца тэмай курсаў і дыпломных работ.

Разнастайнасць форм работы, зразумела, сама па сабе яшчэ не вырашае пачынаць у выхаванні. Мы ставім задачу, каб студэнцтва не толькі вывучала гісторыю краіны, рэвалюцыі, войнаў, але і глыбока, усім сэрцам успрымала баявы дух тых дзён, іх суровую рамантыку, каб веды станавіліся перакананнямі. У гэтай справе шмат карыснага прыносяць сустрэчы са старымі бальшавікамі, ветэранамі Кастрычніцкай рэвалюцыі, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, перадавікамі вытворчасці.

Прызнанай школай фарміравання ў моладзі вышэйшых навучальных устаноў патрыятычнай і інтэрнацыянальнай паўчыняў сталі студэнцкія будаўнічыя атрады. Бо іменна ў ходзе трэцяга працоўнага семестра маладое пакаленне вучыцца быць гаспадарамі краіны, аддаваць сваю працу і веды народу ўжо сёння. Будаўнічыя атрады аб'ядноўваюць юнакоў і дзяўчат розных нацыянальнасцей у адной агульнай справе. Беларускія юнакі і дзяўчаты працуюць у РСФСР, Казахстане, Малдавіі, на Украіне.

Савецкі патрыятызм — гэта вернасць камуністычным ідэалам і любоў да сваёй сацыялістычнай Айчыны, да свайго народа. Гэта вера ў сваю Айчыну, гордасць за яе. Беззапаветнае служэнне Радзіме — канкрэтнае, рэальнае выражэнне і жывое ўвасабленне патрыятызму нашых людзей, іх найглыбейшай прыхільнасці да сацыялістычнага ладу.

Састаўнай часткай савецкага патрыятызму з'яўляецца пралетарскі інтэрнацыяналізм. Яны непарыўна звязаны паміж сабой, узаемна дапаўняюцца. Сапраўдны патрыёт клоціцца не толькі аб праціванні сваёй Радзімы, але і аб лёсе іншых нацый і народаў.

Для нас інтэрнацыяна-

лізм — гэта ўзаемная матэрыяльная і духоўная падтрымка і салідарнасць моладзі сусветнай сацыялістычнай сістэмы, нацыянальна-вызваленчага руху, усіх антыімперыялістычных сіл моладзі ў барацьбе супраць агульнага ворага — імперыялізму.

Для нас інтэрнацыяналізм канкрэтна праяўляецца ў паездках на вучобу і стажыроўку ў замежныя краіны, у сяброўскіх прыёмах у сваіх інстытутах і тэхнікумах студэнцкай моладзі іншых краін, абмене будаўнічымі атрадамі, турысцкімі групамі, ва ўстанаўленні пастаяннай перапіскі з замежнымі ровеснікамі і г. д.

Узаемаадносінны моладзі навучальных устаноў рэспублікі і сацыялістычных краін садзейнічаюць не толькі росту аўтарытэту Савецкай Беларусі на міжнароднай арэне, што дабраторна адбіваецца на павышэнні якасці падрыхтоўкі спецыялістаў, але і аказвае вялікі ўплыў на далейшае развіццё і ўмацаванне інтэрнацыянальных сувязей маладога пакалення краін сацыялізму, устанаўленне сапраўднай дружбы.

Студэнтам брацкіх краін прадстаўляюцца добрыя магчымасці для праходжання практыкі на буйнейшых заводах і фабрыках, якія аснашчаны найвышым абсталяваннем і выкарыстоўваюць сучасныя тэхналагічныя працэсы, такіх, як Мінскі трактарны завод, металургічны камбінат «Нова Гута» (ПНР), завод «Слаўнафта» (ЧССР) і г. д.

Але ёсць яшчэ адзін важны бок абмену, які не паддаецца статыстыцы, але які не менш важны, чым набыццё спецыяльных ведаў. Студэнты — заўсёды жаданыя госці ў рабочых і сялян, на заводах і фабрыках, у калгасах і сельгаскааператывах. На гэтых незапланаваных сустрэчах ідзе ажыўленая размова аб жыцці, традыцыях, агульных клопатах і праблемах.

Пралетарскі інтэрнацыяналізм праяўляецца ў нас і ў тым, што савецкая сацыялістычная дзяржава, верная інтэрнацыянальным прынцыпам, аказвае многім краінам свету бескарысліваю дапамогу ў падрыхтоўцы нацыянальных кадраў. У навучальных установах толькі нашай рэспублікі набываюць веды звыш 650 замежных студэнтаў з краін Еўропы, Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі.

Вялікае значэнне мае ўдзел нашых юнакоў і дзяўчат у міжнародных акцыях

маладзёжнага супрацоўніцтва і салідарнасці, такіх, як сусветныя фестывалі і форумы, шматбаковыя і двухбаковыя сустрэчы, канферэнцыі, лагеры, кампаніі салідарнасці. Школьнікі, маладыя рабочыя, студэнты рэспублікі аказваюць матэрыяльную і маральную дапамогу замежнай моладзі, якая змагаецца за сваю сацыяльную і нацыянальную свабоду і незалежнасць.

Так, студэнты Беларускага ўніверсітэта імя Леніна выступілі з ініцыятывай аказаць дапамогу ў будаўніцтве ў Дэмакратычнай Рэспубліцы В'етнам школы імя нацыянальнага героя Нгуен Ван Чоя за кошт сродкаў, заробленых у вольны ад вучобы час на суботніках і ў будаўнічых атрадах.

Удзельнічаючы ва Усеагульнай кампаніі «Савецкая моладзь — юнаму пакаленню В'етнама» ў перыяд трэцяга «працоўнага» семестра, студэнцкія будаўнічыя атрады перавялі звыш 23 тысяч рублёў у фонд салідарнасці.

Брацкая салідарнасць маладога пакалення Краіны Саветаў праявілася ў выступленнях у абарону Анджэлы Дэвіс і праяўляецца сёння ў гнеўным асуджэнні крывавага разгулу рэакцыі ў Чылі, дзе без суда і следства фашысцкая хунта шыбеніцамі і расстрэламі распраўляецца з прыхільнікамі звергнутага ўрада Народнага адзінства. Ураджанцам Беларусі, рэспублікі, дзе кожная сям'я аплаквае загінуўшых у вайну сваякоў, асабліва блізкая трагедыя народа Чылі.

Савецкая дзяржава з першых дзён існавання выступае абаронцай міру і бяспекі народаў усёй планеты. Шчырасць і паслядоўнасць сваіх намераў яна не раз пацвердзіла і словамі, і справай. Але пакуль існуюць на Зямлі сілы, што праціваюць разрады міжнароднай напружанасці, мы павінны быць гатовымі адстойваць заваёвы сацыялізму, міру і прагрэсу.

Не пацыфізм, а свядомае пачуццё адказнасці за лёс чалавецтва ўспрымае моладзь Краіны Саветаў. І гэта з'яўляецца рэальным увасабленнем інтэрнацыянальнай сутнасці савецкага ладу жыцця, доказам дзейнасці і жыццёвасці нашай сістэмы выхавання падростаючага пакалення.

«Голас Радзімы»

№ 30 (1343)

ШЧЫРАСЦЬ,

УДУМЛІВАСЦЬ,

РАЗВАЖЛІВАСЦЬ

Славуае выказанне Флабэра пра тое, што га-лоўная гераіня яго рамана — Эма Бавары — ён сам, у нейкай меры справядлівае ў дачыненні да кожнага пісьменніка. Хвалюе не падабенства жыццёвых сітуацый у аўтабіяграфіі і мастацкім творы. Больш важна, каб героі і аўтар жылі ў рытме свайго часу, адзіннымі клопатамі і імкненнямі, каб выказаныя пісьменнікам думкі здаваліся толькі што народжанымі ў душы чытача.

...Сын сельскіх настаўнікаў з Ушачыны, Яўген Радкевіч пасля дзесяцігодкі становіцца студэнтам Інстытута народнай гаспадаркі ў Мінску. Здзейснілася мара вучыцца ў сталіцы. Аднак праз паўгода юнак зразумеў, што абраная спецыяльнасць не кранае яго душы. Яўген кідае Інстытут і едзе на цаліну, каб праверыць сябе — сваю волю, магчымасці, вынослівасць.

Тры гады Радкевіч працуе шафёрам у нялёгкіх умовах: бездарожжа, снежныя завеі, пылавая буря. Ён сустракаецца і знаёміцца з самымі рознымі людзьмі пад праліўным дажджом у стапе і за святочным сталом, у гарадах і вёсках, у Казахстане і Беларусі. У Мінск хлопец вярнуўся ўзмужнелы, з акрэсленай мэтай.

Скончыўшы ўніверсітэт у 1963 годзе, з дыпломам журналіста Яўген Радкевіч прыходзіць у маладзёжную рэдакцыю Беларускага радыё. Апантаны рэпарцёр — так вызначылі сутнасць яго работы калегі. І нека паступова, неўпрыкмет, з гэтай журналісцкай паўсядзённасці, паспешліва-сці і бяспонных турбот сталі нараджацца абавязаныя вобразы сучаснікаў, уяўныя абставіны і ўнутраныя, агульначалавечыя канфлікты.

Сваю літаратурную дзейнасць Яўген Радкевіч пачынаў з вершаў, але вельмі хутка для яго

больш прывабнай стала проза. Друкаваўся ў «Беларусі», «Малодасці», «Польмі». У 1972 годзе выйшла першая кніжка маладога пісьменніка — «Плытагоны». У яе ўвайшлі аповесць «Буяла лета» і апавяданні.

Галоўныя героі — сучаснікі і амаль равеснікі аўтара. Мехаізатары, што на нейкі час сталі лясарубамі і плытагонамі, шафёры і трактарысты, цесляры, скульптары, настаўнікі... Яны заняты сваімі звычайнымі справамі, не прэтэндуюць на выключнасць і не робяць подзвігаў. Яны жывуць па законах нашай маралі і паступіцца яе нормамі не здольны нават дзеля ўласнай выгады або спакою. Яўген Радкевіч як бы даследуе характары людзей у той момант, калі яны застаюцца саманасам са сваім сумленнем і кіруюцца толькі ім.

Чатыры хлопцы сядзяць амаль без ежы і курыва ў чаканні катэра, які павінен цягнуць іх плыт далей, да месца прызначэння. У гэтай бязлеснай мясцовасці няшайка знайсці чалавека, якому патрэбен будаўнічы матэрыял. Адзін такі пакупнік неўзабаве з'яўляецца. Але ж лес саўтасны, і ніхто не даваў ім паўнамоцтваў гандляваць па да-розе («Плытагоны»).

Брыгадзір Пракаповіч з апавядання «Казка пра белага арапа» закахаўся ў гаспадыню кватэры, дзе перасцілае падлогу. Знешне нічога не змянілася ў яго паводзінах — тыя ж патрабавальныя адносіны да падначаленых, тая ж стараннасць у рабоце. Толькі роздумы, роздумы... За восем год сямейнага жыцця ён не зведаў такой прыязнасці, шчырасці, сардэчнай цеплыні. Пракаповіч горнецца да сына сваёй новай знаёмай, нават чытае яму казку, абядае разам. І з крыўдай і жалем слухае перакананыя словы хлопчыка аб тым, што хутка прыедзе тата з камандзіроўкі. (Маці не сказала малому аб гібелі бацькі чатыры гады назад).

Безыменны трактарыст ратуе ў буран шафёра Кудзіна, які збіўся з дарогі і застаўся без кроплі бензіну. Але за кожную паслугу ён патрабуе з Кудзіна грошы. Сэнс гэтых вымог пачынаеш разумець у канцы апавядання «Буран». Дацягнуўшы машыну да пасёлка, трактарыст штурляе атрыманыя грошы ў твар Кудзіну і з пагардай нагадвае яму, як улетку спыняў на палявой дарозе машыну, каб адвезці ў бальніцу параненага таварыша. Таварыш памёр, бо Кудзін адмовіўся везці бясплатна. Сюжэт гэтага апавядання не выдумка, такое здарэнне мела месца ў жыцці. У пераклазе пісьменніка факты дапоўніліся глыбінёй пранікнення ў таямніцы душы, бязлітасным выкрыццём карыслівасці і эгаізму.

У многім аўтабіяграфічная аповесць «Буяла лета». Рыхтуючыся да ўступных экзаменаў, бу-

дучы пісьменнік нейкі час працаваў піянерважатым.

— Праўда, — жартуе Яўген Рыгоравіч, — жонку сабе я знайшоў не ў Парэччы, а ў Мінску. Сын і дачка таксама нарадзіліся тут.

Аспірант факультэта журналістыкі Белдзяржуніверсітэта Яўген Радкевіч часта выступае ў рэспубліканскім друку, на радыё, шмат працуе над новымі творамі. Яго хваляюць праблемы фарміравання асобы, імкненне да самаўдасканалення, набліжэнне да чалавека з вялікай літары. Новая аповесць «Выпадак на выратавальнай станцыі», якую надрукаваў у шостым нумары часопіс «Малодасць», знаёміць чытачоў нібы з пасталелымі героямі папярэдніх твораў Радкевіча. Не колькасць пражытых гадоў мае тут першачарговую важнасць, а вартасць самой асобы, здольнасць у любых абставінах не губляць чалавечай годнасці, клапаціцца пра іншых. Маральныя канфлікты паглыбіліся, вобразы набылі шматграннасць, героі імкнуцца не толькі выявіць сваё «я», але і адчуць душу суседа.

Лёс звёў на беразе возера ў першыя зімовыя дні розных людзей: Валік Чапкі і Сашка Пікус працуюць на выратавальнай станцыі. Валік толькі вясной скончыў школу і збіраецца на наступны год паступаць у радыётэхнічны інстытут. А яго старэйшы сябра служыў радыстам на флоте, скончыў курсы вадалазаў. Выпадак перакрэсліў яго мары аб далейшай вучобе, і хлопец спыніўся на гэтым возеры як у ціхай гавані. У суседнім пакоі жывуць навуковыя супрацоўнікі Клімец і Зубоўскі, знаёмыя начальніка выратавальнай станцыі Некрашэвіча, якія прыехалі на рыбалку. З суседняга дома адпачынку прыходзіць Сурын, інжынер з Мінска. Бывае тут медсястра Іра, якая шчыра і самааддана пакахала Сурына... Падзеі разгортваюцца няспешна. Героі слухаюць музыку, ходзяць на спатканні. Нечаканае здарэнне паномаму вырашае ўсе канфлікты і непаразуме-ні. Яно становіцца своеасаблівай лакмусавай паперкай, бо вартасць чалавека вызначаецца не правільнымі выказваннямі ці прыгожымі поэмамі, а выключна справамі.

Катаючыся на каньках, Сурын праваліўся пад лёд. Валік выцягнуў яго з палонкі, але не зусім удала — праз імгненне ў ледзяной вадзе апынуліся абое. Кемліваць і дзелавітасць Сашкі і Клімца выратавалі пацярпеўшых. Толькі Сурын, раней такі прывабны, пасля гэтага выпадку нібы зліняў. Быць чалавекам, а не толькі здавацца ім, шмат цяжэй. Але гэта адзіна магчыма варыянт. Да такога вываду падводзіць пісьменнік.

В. ТРЫГУБОВІЧ.

Змешчаны ніжэй урывак узяты з заключнага раздзела аповесці.

ПАСЛЯ ЗДАРЭННЯ

Яўген РАДКЕВІЧ

Яны сядзелі ўжо тут не першую гадзіну, пілі пакрысе, бо за размовай забываліся пра бутэлку, што стаяла на сталі, і не п'яnelі, і ўсё гаварылі, гаварылі... Іх раскавала, падштурхнула аднаго да другога сённяшняе здарэнне, тое, што Клімец паклікаў Сашку, калі ён наважыўся бегчы ў дом адпачынку па ўрача: прапанаваў завезці Валіка ў бальніцу. Так яны і зрабілі, і разам з Ірай і Некрашэвічам, які папрасіў высадзіць яго ля свайго дома, напалі ад бальніцы, павезлі непрытомнага Валіка ў раённы цэнтр, і сталі ўтраіх чакаць вынікаў медыцынскага абследавання.

Праз гадзіну паўтары немалада жанчына, загадчыца тэрапеўтычнага аддзялення, сказала, што хворы адчувае сябе здавальняюча, можа які тыдзень прыйдзеца патрымаць у клініцы, прасачыць за яго здароўем.

Тады яны паехалі дамоў, адвезлі Іру. Вышаўшы з машыны, яна патрымала дзверы, сказала Сашку, каб перадаваў прывітанне Валіку, калі паедзе яго адвезаць. Хацела яшчэ нешта дадаць, але прамаўчала, зачыніла дзверцы.

Сурына на выратавальнай станцыі ўжо не было. Зубоўскі ляжаў, трымаючыся за сэрца, і адразу ж папрасіў у Клімца таблетку валідолу. Клімец спытаў пра ягонае адчуванне, і ён плаксіва пачаў жаліцца на боль у сэрцы, якое сціснула, калі Валік нырнуў пад лёд і дасюль не адпускае. Клімец даў яму таблетку, у думках падзівіўся толькі, што ад празмернага хвалявання сэрца баліць не ў яго, сардэчніка са стажам, з часоў вайны, а ў Зубоўскага, які раней быццам бы не скардзіўся на сваё сэрца.

Ад вячэры Зубоўскі адмовіўся, і яны селі ўдвух з Сашкам у радыёрубцы, насмажылі рыбы, нарэзалі каўбасы, адкрылі кансерву з балгарскім перцам — і цяпер вось сядзяць у глыбокай цішыні ночы.

Спачатку размова круцілася вакол нядаўна перажытага здарэння. Клімец захапляўся, як хутка і ўпэўнена зрабіў усё Сашка, сваю пахвалу ён цяпер адрасоваў наогул выратавальнай службе. Сашка таксама высока ацаніў паводзіны Клімца ва ўсёй гэтай гісторыі, пахваліў за тое, што не разгубіўся і не спалохаўся, а адразу ж стаў памагаць. Пакрысе стрыманасць знікла. Сашка пачаў гаварыць пра тое, як прывык да гэтага хлопца, Валіка, і як цяжка яму было б перажыць яго гібель, і проста шчасце, што Валік не набраў вады ў лёгкія з-за асфіксіі, удушша. Клімец уважліва слухаў і, як нечаканае адкрыццё, згадваў слёзы на вачах гэтага, як ён лічыў раней, грубага і пуставатага хлопца.

Цяпер жа ён з радасцю, якая прыглушалася сорамам за сваё верхглядства ў высакамерную «прафесарскую» абьяквасць, разумець, што не змог разгледзець у Сашку самае значнае, спасцігнуць прычыну ягонай неўладкаванасці, паставіцца са спачуваннем і спагадлівасцю старэйшага, больш вопытнага, разумнага чалавека. А менавіта гэтага хацелася хлопцу — прынесці на мудры суд свае сумненні і думкі. Вось чаму, сутыкнуўшыся з прафесарскай іранічнасцю, ён сам стаў калодца, кніць з любой яго прамашкі... Так яно атрымаваецца, прафесар. Клімец: убацьчыць клетку хларафіла іншы раз бывае лягчэй, чымсьці чалавека, што жыве пад адным дахам з табой.

І Клімец з цікавасцю і раскаянем стаў распытваць пра

ранейшае Сашкава жыццё, пра тую гісторыю, калі яго абвінавацілі ў забойстве.

А Сашка раскажаў, не баючыся, што яго не так зразумею, асудзіць ці абсмяе Клімец. Вельмі сур'ёзныя былі карыя яго вочы, засяроджаны, паглыблены ў роздум быў буйны і зусім яшчэ не стары твар, над якім непаслухмяна рассыпаліся густыя, колеру белага дыму валасы. Цяпер Сашка верыў і ягонай яшчэ ранішэй сівізне, і ягонаму разумнаму, уважліваму пагляду, бо павярнуў ягонай шчырасці і чалавечнасці некалькі гадзін назад, у вельмі адказную хвіліну...

Сашка раскажаў і стараўся вачыма гэтага чалавека паглядзець на сябе самога, і хоць гаварыў ён пра сябе не надта прыемныя рэчы, у думках, у ягоных словах і адчуваннях з'явілася нейкая яснасць, і яна дазваляла ўбачыць кожны свой крок без ранейшых паблужлівых агаворак, без кампрамісных апраўданняў і скідак. І з усёй яснасцю разумець Сашка, як многа змарнаваў ён сіл і часу на пустое, як лена і марна жыў апошнія гады, якім дурнем быў, калі з-за нейкага там гурб'яка на дарозе сам, па сваёй волі выбыў з гульні, запісаўся ў гледзчы...

Ён чакаў ад Клімца жорсткіх слоў, сурогава прысуду, але чамусьці не баяўся гэтага, быццам у сваёй споведзі знайшоў патрэбныя сілы. А, галоўнае, толькі цяпер канчаткова акрэслілася ў ім думка, што трэба пачынаць усё спачатку — пакуль не позна.

А збіраўся Сашка зноў узяцца за падручнікі, зноў вярнуцца да мудрых і шчырых кніг, кабы з іх дапамогай высветліць надзвычай важныя пытанні, і перш за ўсё, ці мае праза нараджацца і жыць на белым све-

це чалавек, які здавальняецца самым малым...

Але Клімец пачаў раскаваць пра сябе. Ён чамусьці ўспомніў пачатак сваёй навуковай работы, калі яшчэ займаўся леса-водствам, калі апаленыя вайной, запушчаныя і вынішчаныя лясы трэба было прыводзіць у належны парадак. Балюча яму было глядзець на безгаспадарліваць, што апраўдвалася цяжкасцямі аднаўленчага перыяду, патрэбамі будаўніцтва. Высакакласныя бары ссыкаліся «з вяршка», вока лесаздабытчыка адшуквала самыя каштоўныя, самыя лепшыя ствалы, і як цяжка было даводзіць, што спадчынасць асобных экзэмпляраў неаднолькавая, што лепшыя па росту і якасці дрэвы павінны перадаваць свае якасці патомству, аберагацца, а не ператварацца ў сцены дома, хоць бы гэты дом будаваўся і для таго, хто распараджаецца лесасекамі...

Сашка, слухаючы Клімца, задуманна ківаў галавой, далікатна маўчаў, пакуль узбуджаны ўспамінамі Клімец хадзіў узадпупера па маленькім пакойчыку радыёрубкі.

— Давай, Саша, — казаў Клімец, сядячы за сталік, — вып'ем за ўсё добрае... За лес, што за гэтай сцяной, за возера, чароўнае, дзівоснае возера, якое не церпіць, як і ўся прырода, лёгкадумства і паспешліва-сці, і за нас з табой, Саша. І яшчэ ведаеш за што? За дэвіз вашай выратавальнай службы...

Яны выпілі, памаўчалі. Клімец, страсянуўшы галавой, падняўся.

— Усё ж трэба адпачыць крыху. Заўтра ў дарогу. Ты сам прыбрэш тут ці памагчы?

— Ды не, я сам, — сказаў Сашка. — Што тут прыбіраць? Клімец пайшоў у свой пакой,

але хвіліны праз дзве вярнуўся.

— Ты ведаеш, я лепей тут пераначую... Так храпе мой калега, ажно сцены трасуцца... Ты паслухай — чуеш?

Сашка засмяўся, пажадаў спакойнай ночы Клімцу і выйшаў на ганак.

Ціхая марозная была ноч. Востра свяцілі зоркі, і над бора-рам якраз вісеў пяцізорны зігзаг Касіяпеі...

— Касія-пе-ея, — працягла, з задавальненнем вымавіў Сашка назву сузор'я і ўспомніў, што яго паказаў яму ўпершыню хлопец — піянеражаты ў піянерскім лагерах. Было гэта, здаецца, пасля шостага класа, і цяпер Сашка не помніць імя таго хлопца. Ён быў студэнт педінстытута, ведаў усё, пра што яго ні пыталі, і васьм аднойчы вечарам пачаў раскаваць пра зоркі. Больш нічога не запомніў з яго расказу Сашка — толькі гэтае сузор'е, а потым ужо ў школе, вяртаючыся дамоў з другой змены зімой, паказаў сузор'е аднакласнікам. Тая самая дзятка, у якую ён быў закаханы, пачула і спытала, дзе гэтая Касіяпея, і Сашка доўга паказаў, а яна ўсё не магла ўбачыць, а потым убачыла і ажно запляскала ў далоні. І які шчаслівы быў тады Сашка...

Ён нават і цяпер, праз гэтулькі гадоў, адчувае тую сваю радасць... Тады ён гэтак верыў ў сябе, дарослага мужчыну...

Што, нічога не выйшла?... Але адкуль гэтая светлая дзіцячая радасць, адкуль такое адчуванне, быццам васьм зноў пацуюцца смех той аднакласніцы? Можа, з гэтага зорнага неба, дзе ў ціхім смеху ўздрыгаюць залатыя вейкі Касіяпеі, а можа, з ягонага сэрца, напоўненага жыццём і надзеямі?..

ДОБРЫ ДАР

У сярэдняй школе № 28 горада Гомеля дзеці разам з агульнаадукацыйнымі дысцыплінамі вывучаюць сальфеджыю, гісторыю музыкі, вучацца іграць на розных музычных інструментах. Тані ЗАЙЦАВАЙ, якую вы бачыце на здымку, больш за ўсё падабаецца скрыпка.

Фота Ч. МЕЗІНА.

«РАДАСЦЬ»

СЯРОД ПЕРАМОЖЦАЎ

У сталіцы сонечнай Малдавіі—Кішыневе адбыўся трэці Усесаюзны фестываль самадзейных ансамбляў народнага танца пад дэвізам «Дружба народаў», у творчых конкурсах якога ўдзельнічалі таксама і аматарскія харэаграфічныя калектывы з Балгарыі, Венгрыі, ГДР, Польшчы, Румыніі, Чэхаславакіі і Югаславіі.

Ганаровае права адкрыць фестываль было прадастаўлена Беларусі. Ад нашай рэспублікі выступаў брэсцкі народны ансамбль «Радасць» (мастацкі кіраўнік Анатоль Вараб'еў). Гэта быў своеасаблівы паэтычны пралог да наступных конкурсных выступленняў.

Праграма брэстаўчан нагадвала яркі танцавальны сувенір. І першая зорка ў гэтым своеасаблівым паказе — «Вянок беларускіх танцаў», які складаўся з прыгожай, на дзіва лірычнай «Купалінкі», задорнай «Полечкі», вясёлага «Крыжачка». Аб тым, як збіраюцца на вяселья вярочкі хлопцы і дзяўчаты, як яны адпачываюць, было расказана ў харэаграфічнай карціцы «На вечарыны», пастаўленай з добрым густам. Трэці конкурсны танец — наша славутая вяхурная «Лявоніха».

Вось што пісала пра выступленне беларусаў газета «Вячэрні Кішынеў»: «Зайздросная рыса ансамбля «Радасць» — высокая культура выканання... Яркая, самабытнае мастацтва, напоўненае подыхам сучаснага жыцця і ўменнем сродкамі харэаграфіі раскрыць прыгажосць і багацце душы народа, паказаў на фестывалі танцаў беларускі ансамбль «Радасць».

На трэцім Усесаюзным фестывалі ансамбляў народнага танца брэсцкая «Радасць» была ўзнагароджана дыпламам II ступені і сярэбраным медалём.

— А які ён, ваш настаўнік чарчэння?

— Добры.

— Справядлівы.

— Разумее жарты. На яго ўроках заўсёды весела.

— Дык, можа, ён мала ад вас патрабуе?

— Ого! Мала патрабуе!..

Зразумела, яшчэ да размовы з вучнямі 10 «А» класа 41-й мінскай школы я добра ведала аб прынцыповасці і патрабавальнасці настаўніка чарчэння і малявання гэтай школы Рудольфа Ляндацкага. Ведала, што, улюбёны ў свой прадмет, ён з такім майстэрствам, нават захапленнем выкладае чарчэнне, што многія яго вучні ў час летніх канікул спраўляюцца з работай чарчэжнікаў у розных праектных інстытутах. Дзякуючы Рудольфу Самуілавічу, 41-я школа, першая ў рэспубліцы, стала спецыялізаванай па тэхнічным чарчэнні. Яе выхаванцы разам з атэстам сталасці атрымліваюць пасведчанні на права працаваць чарчэжнікамі-капіроўшчыкамі.

Улюбёны ў чарчэнне... Некалькі нязвыклае спалучэнне слоў. Для многіх чарчэнне — гэта толькі сумнае перапляценне тоўстых і тонкіх ліній, прамых і крывых, акружнасцей і перыметраў. Шмат часу — і нічога для душы... А калі навучыць бачыць за гэтым перапляценнем будучыя станкі і машыны, імклівыя самалёты і паязды, суперсучасныя стадыёны і палаты, касмадромы і арбітальныя станцыі? Усё гэта прынёс у школу педагога, мастак і фантазёр Рудольф Ляндацкі.

Фантазіруюць усе дзеці. Але развіць іх фантазію, даць ёй правільны накіравак можа не кожны настаўнік. Рудольф Самуілавіч валодае такім дарам. Не толькі старшакласнікі, але і малыя, якім ён выкладае маляванне, адчуваюць на сабе яго ўменне захапіць, прыцягнуць увагу, зрабіць кожную, нават самую нязначную работу цікавай і займальнай. Настаўнік Ляндацкі не проста вучыць маляваць, ён вучыць бачыць і разумець цудоўнае, любіць і берагчы прыроду, цаніць і паважаць людзей, іх працу. І таму яго выхаванцы так праўдзіва і натхнёна перадаюць у сва-

іх малюнках тое, што бачаць вакол, пра што прачыталі ў любімых кнігах або даведаліся ад настаўнікаў. Работы многіх вучняў Ляндацкага ўразлілі мяне эмацыянальнай выразнасцю, упэўненасцю штрыха, добрым адчуваннем кампазіцыі.

— Галоўнае, — гаворыць Рудольф Самуілавіч, — знайсці і развіць у дзіцяці творчы пачатак. Я хачу, каб у кожным дзіцячым малюнку ўбачанае і пачутае адлюстроўвалася не механічна, а творча, перадавала індывідуальнасць маленькага аўтара. Падбіраючы тэмы малюнкаў, я імкнуся, каб дзеці самі выбіралі і сюжэт, і кампазіцыю, і фарбы. Вядома, стаць мастаком можа не кожны, але разумець мастацтва здольны ўсе. Трэба толькі абудзіць думку, раскаваць пачуцці, навучыць бачыць цудоўнае.

Добры выкладчык — гэта многа. Але наколькі больш удзейнічае на вучняў такі настаўнік, лёс якога незвычайны, гераічны. Напярэдадні Дня Перамогі ў клас уваходзіць не проста настаўнік чарчэння і малявання, а былы воін, кавалер шаснаццаці ўрадавых узнагарод Савецкага Саюза і Чэхаславакіі.

...Ляндацкі нарадзіўся на ўсходзе Славакіі, у Прэшаве. Вучыўся ў мастацкай вучылішчы професара Андрэя Цырбуса. Любіў людзей, прыроду, імкнуўся ў сваіх карцінах адлюстраваць прыгажосць жыцця. Але ў 1941 годзе юнака аправілі ў фашысцкі мундзір, павезлі на Усходні фронт. Так Рудольф апынуўся на тэрыторыі Беларусі, акупіраванай гітлераўцамі. Адзін, на свой страх і рызыку, ён устанавіў сувязь з беларускімі партызанамі. Ведаючы, што большая частка славакаў завербавана гвалтоўна і ненавідзіць фашыстаў, ён стаў шукаць сярод іх надзейных памочнікаў і хутка знайшоў іх. Разам з сержантам Каралем Шпінлерам, афіцэрам Ёзефам Важэцкім і іншымі ён перасылаў у партызанскую брыгаду імя Фрунзе Палескага злучэння прадукты, мыла, тытунь, запалкі, нават патроны і гранаты, а таксама карты абаронных пазіцый і копіі сакрэтных дакументаў фашысцкага штаба.

Пазней, перайшоўшы ў партызанскі атрад, Рудольф разам з іншымі ляснымі салдатамі прымаў удзел у многіх баявых аперацыях, хадзіў у разведку, прымаў дэсанты з Вялікай зямлі, па вартасці ацаніў незаменны балотны абутак — лапці...

Вось урывак з характарыстыкі, выдадзенай Р. Ляндацкаму камандзірам 2-й Калінкавіцкай брыгады імя Фрунзе Марозавым: «Тав. Ляндацкі, знаходзячыся ў атрадзе, быў адным з самых актыўных байцоў. Так, 23 чэрвеня 1943 года з групай партызан у складзе шасці чалавек пусціў пад адхон воінскі эшалон праціўніка ў раёне чыгуначнай станцыі Рудня... Удзельнічаў у падрыве чыгуначнага эшалона праціўніка ў раёне станцыі Васілевічы і Аўраамаўская, прымаў удзел у падрыве шасэйнага моста ля вёскі Княжацкая Слабада, удзельнічаў у баі ў вёсцы Мокіша...»

У агні вайны загартавалася моцнае і непарушнае братэрства людзей розных нацыянальнасцей. Менавіта дзякуючы яму, Рудольф Ляндацкі, славак па паходжанні, жыве ў нашай краіне, назаўсёды звязаны свой лёс з Беларуссю. Сувязі з былымі баявымі сябрамі засталіся на ўсё жыццё. Асабліва часта прыходзяць пісьмы з Палесся, дзе ваяваў Рудольф Самуілавіч, дзе правёў пасляваенныя гады. Дарэчы, там, у Хойніках, сустрэў ён і дзяўчыну, якая потым стала яго жонкай, — настаўніцу Аляксандру Андрусевіч. У сям'і настаўнікаў Ляндацкіх двое дзяцей. Дачка Тамара — эканаміст, сын Аляксандр сёлета скоўчыў школу.

Амаль штогод Рудольф Самуілавіч у час летніх канікулаў разам з жонкай ездзіць у Чэхаславакію, дзе ў яго шмат сваякоў і баявых таварышаў. Вось і сёлета ён разам з іншымі былымі воінамі будзе раскаваць славацкім школьнікам, студэнтам, рабочым пра барацьбу беларускіх партызан, пра подзвігі антыфашыстаў, пра тое, як трыццаць год назад ён змагаўся ў стане тых, хто вызваляў Беларусь ад фашысцкіх захопнікаў.

Н. МІЛАСЛАўСКАЯ.

ХРОНІКА КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ

ВЫДАВЕЦТВА «Польмя» выпусціла даведнік па Цэнтральнаму дзяржаўнаму гістарычнаму архіву ў Мінску. Ён складаецца з пяці раздзелаў: фонды ўстаноў Вялікага княства Літоўскага, Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі XVI — першай палавіны XIX стагоддзяў, фонды ўстаноў, арганізацый і прадпрыемстваў Віцебскай, Мін-

скай і Магілёўскай губерняў, фамільныя фонды, калекцыі дакументаў і мікрафільмаў, навукова-даведачная бібліятэка.

НАРОДНЫ Тэатр Гродзенскага дома афіцэраў — малады творчы калектыў прыніманскага краю. Яго спектаклі «Бараншчыца» па п'есе А. Салынскага, «Лейтэнанты» А. Пінчука, «Не трывожся, мама!» Н. Думбадзе і шэраг канцэртных праграм мелі поспех у шматлікіх аматараў драматычнага мастацтва.

Нядаўна калектыў паказаў чарговую прэм'еру «Горкі хлеб ісіны» І. Стаднюка. У гэтым сцэнічным творы расказваецца пра цяжкую работу нашых урачоў і медыцынскіх сёстраў у дні Вялікай Айчыннай вайны.

Спектакль пастаўлены рэжысёрам народнага тэатра І. Сідневым.

АДБЫЎСЯ гарадскі конкурс маладых выканаўцаў савецкай песні, прысвечаны 1000-годдзю Віцебска.

Ансамбль «Інтэграл» Віцеб-

скага тэхналагічнага інстытута лепшы аднадушна прызнала найлепшым сярод вакальна-інструментальных ансамбляў. Пераможца конкурсу салістаў — супрацоўнік вытворча-тэхнічнага аб'яднання «Маналіт» Анатоль Грыгор'еў.

У **ІНСТЫТУЦЕ** літаратуры імя Я. Купалы АН БССР адбылася навуковая канферэнцыя па тэме: «Заканмернасці развіцця беларускай дакастрычнай літаратуры». У ёй прынялі ўдзел вядомыя спецыялісты-літаратуразнаўцы, даследчыкі белару-

скай літаратуры, выкладчыкі універсітэтаў і педінстытутаў рэспублікі, а таксама вучоныя Масквы, Вільнюса, Рыгі.

АБЛАСНАЯ выстаўка мастацкай і дакументальнай фатаграфіі «Край ратнай славы, край славы працоўнай» была наладжана ў Брэсце. На ёй сабраны ўнікальныя здымкі ліпеньскіх дзён 1944 года і фатаграфіі, якія адлюстроўваюць жыццё працоўных Брэсцкай вобласці за 30 пасляваенных гадоў.

Стыхія мастака Аляксандра Дэмарына — графіка. Аналізуючы яго работы, што экспанаваліся на рэспубліканскіх, усесаюзных і міжнародных выстаўках, заўважаеш імкненне аўтара ў падкрэслена манументальным вырашэнні графічных лістоў знайсці свой падыход да персанажа, пабудоваць схему вобраза па ўласнай структуры. Асабліва гэта імкненне адчуваецца ў творах кніжнай графікі.

Ужо дыпломная работа выпускніка аддзялення графікі Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута Аляксандра Дэмарына — серыя лінагравюр да рамана В. Шышкова «Угрум-рака» — звярнула на сябе ўвагу і была прынята выдавецтвам «Беларусь». За «Угрум-ракой» паследавалі серыі лінагравюр да трылогіі Я. Коласа «На ростанях». Да трох выданых (1967, 1968, 1972) мастак падрыхтаваў 46 ілюстрацый. Затым А. Дэмарын афармляў раман М. Лынькова «Векапомныя дні», апавесці В. Быкава, творы М. Лермантава і А. Талстога.

Асабліва хочацца спыніцца на серыі ілюстрацый да рамана І. Мележа «Мінскі напрамак», які выйшаў сёлета ў выдавецтве «Мастацкая літаратура». Кожная з ілюстрацый уводзіць чытача ў пэўны момант вайны. Вось ліст «Бежанцы». Маці, у адчай прыскаючы да сябе дзіця, шукае месца, каб схваціць ад «чорнай смерці» — самалётаў. І не толькі страх у вачах жанчын, у іх гнеў і рашучасць. Мовай графікі дакладна і ярка ўзнаўляюцца трагічныя дні 1941-га. Да тэмы вайны Аляксандр Дэмарын звяртаецца і ў станковай графіцы.

Вялікі поспех выпай на долю серыі станковых лістоў мастака «Трактаразаводцы». Гэта гімн працы савецкага чалавека. І хоць серыя пабывала ўжо на выстаўках, мастак працягвае над ёй работу.

НА ЗДЫМКАХ: Аляксандр ДЭМАРЫН. Лісты з серыі «Трактаразаводцы» і «Камвольшчыцы».

У. МАКОВІЧ.

КОПЫСКІЯ ЗНАХОДКІ

Свежым летнім ранкам улегчы адпраўляюся з вёскі, дзе я спыніўся, да старажытнага гарадка Копысь. Ісці кіламетраў дзесяць, дарогай я прыгадваю пачутае ці прачытанае аб ім раней.

«У пяцідзятая гады семнацатага стагоддзя знатныя баяры і прыбліжаныя маскоўскага цара ахвотна прывозілі з вызвалены ад палякаў старых рускіх гарадоў таленавітых умельцаў. Так, з горада Копысь вывез Нікан кафлянага майстра Ігнація Максімава. Патрыярх пасяліў ганчара ў Іверскім манастыры, на Валдаі. Тут, у манастыры, удалечыні ад Масквы наладзіў Ігнацій Максімаў вытворчасць першай у Расіі паліхромнай кафлі», — піша Ю. Аўсяннікаў у кніжцы «Сонечныя пліткі». Але не толькі кафлянымі вырабамі славіліся майстры нават на той час ужо старажытнага горада Копысь. Не менш вядомымі былі і мясцовыя рэзчыкі па дрэву. Напрыклад, славыты Каломенскі палац і многія маскоўскія збудаванні аздаблялі выхадцы са Шклова (у дзесятку кіламетраў ад Копысі), Оршы і іх ваколіц. Выразалі ў гарадку і драўляныя формы, якімі друкавалі ўзор на перніках, што пудамі збываліся на славытых мясцовых кірмашах.

...Копысь я ўбачыў з высокага дняпроўскага берага, на якім раскінулася вялікае сяло з прыгожай назвай Александрыя. Прызнацца, быў крыху расчараваны. На супрацьлеглым беразе кіламетра на паўтара расцягнуліся звычайныя драўляныя будынкі ў зеляніне садоў. Нідзе не відаць якіх-небудзь стромкіх гмахаў ці шпіляў, гэтых прыкмет старажытнасці, толькі над берагам узвышаецца ўзгорак правільнай квадратнай формы з крутымі схіламі, напэўна, гарадзішча.

Незайздросны лёс такіх ка-

лісьці буйных і вядомых цэнтраў, як Копысь. Новыя дарогі прайшлі ўбаку, выраслі на іх новыя буйныя паселішчы, а такія вось гарадкі жывуць ціха і непрыкметна. У лепшым выпадку, застаўшыся райцэнтрамі, яны захавалі назву «горад», некаторыя ж, як Копысь, толькі дзякуючы якому-небудзь невялічкому заводзіку адважалі сабе назву «пасёлак гарадскога тыпу», хаця, прызнацца, тут больш падыходзіць старажытнае, вельмі ёмістае слова «мястэчка».

З такімі думкамі я паволі ішоў па цэнтральнай вуліцы Копысь, што выцягнулася ўздоўж Дняпра. Збочыш у правулак — і выйдзеш ці на бераг, ці на выган. У адным месцы будынкі разбегліся ў бакі, утварыўшы штосьці нахшталт плошчы. Тут, відаць, і адбываліся калісьці славытыя кірмашы. Злева — густая зеляніна невялікага сквера, справа — магазін. А гэтая частка вуліцы, пэўна, уцалела ў часы ваенных ліхалеццяў. Старадаўнія драўляныя і каменныя будынкі, на адным дата — «1899»... Цікавая каваная клямка на варотах, вось яшчэ адна. Прыгожы драўляны ўзор пад страхой старога дома. На суседніх будынках такія ўзоры не відаць. Закамерны тут гэты ўзор ці выпадковы? Трэба будзе высветліць... Невялікі кафляны заводзік, прадукцыя якога штаблямі ляжыць ля многіх дамоў. Заводзікам заканчваецца вуліца мястэчка. Яна пераходзіць у старажытны брукаваны шлях, што бяжыць па калгасных палях за гарызонт, у Оршу.

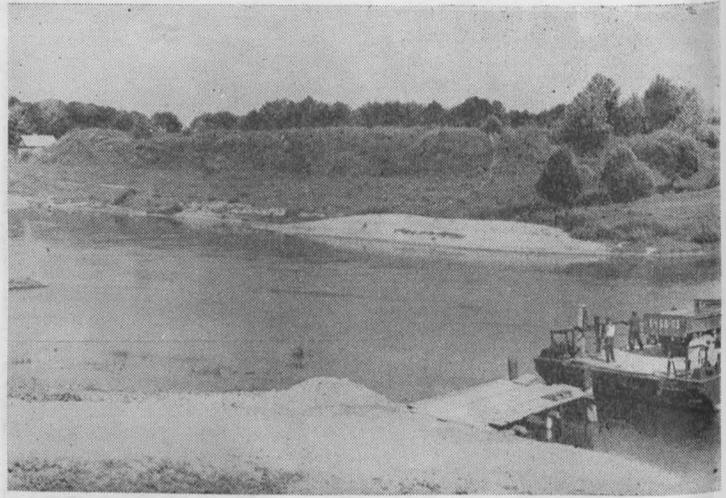
Пагаманіўшы з хлапчукамі на вуліцы, заходжу да настаўніцы гісторыі Лізаветы Праневіч. Лізавета Цярэнцьеўна з двух слоў зразумела, што мяне цікавіць, і гутарка хутка наладзілася.

— Так, калісьці ў Копысі каляровую кафлю выпускалі каля двух дзесяткаў заводаў. Цяпер, вядома, у гэта цяжка паверыць. З гліны рабілі таксама гарлачы, бочакі, чарнільныя прыборы, попелніцы, падсвечнікі. Прадукцыя мела вельмі вялікі попыт. Правільна, маскоўскія палацы ўпрыгожвалі нашай кафляй. І ў многіх месцаў каля печы былі таксама з мясцовай кафлі, толькі час і войны знішчылі многае. Але дзве печкі мы зараз паглядзім, у суседзях захаваліся. Магчыма, дзе-небудзь і кафліна завалялася. А вась пра дошкі для друкавання пернікаў нічога сказаць не магу. Крыху прыпамінаю, што была тут калісьці такая прадукцыя, але падрабязнасцей не ведаю.

— Вы, пэўна, прыкмецілі тое ўзвышша над Дняпром, — працягвае субяседніца. — Гэта не гарадзішча, а так званы Пятроўскі вал, ваенныя ўмацаванні. Пад час шведскай вайны тут спыняўся Пётр I, і домік драўляны быў да нядаўняга часу, дзе ён жыў і на бэльцы якога ўласнаручна выразаў дату і ініцыялы. У мінулым годзе экспедыцыя Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта вяла раскопкі ля Дняпра, вельмі многа каштоўных знаходак выявіла.

Ідзем з Лізаветай Цярэнцьеўнай у дом, што стаіць амаль насупраць, праз вуліцу. Мне аж неяк не верыцца, што можа так шанцаваць.

...Печка аказалася сапраўды цудоўнай. Кафліны рознага малюнку, відаць, гаспадар калісьці насіў з завода выбракаваныя па адной, па дзве і паступова набіраў на печку. На ўсіх пераважае зялёны колер, і печка не здаецца вельмі стракатай. На большасці адлюстраваны букетік кветак з двума-трыма лістамі, нахшталт кусціка суніц, а таксама штосьці падобнае на вянок, перавіты стужкай. Кафля

прыкладна канца XIX стагоддзя.

Пытаю ў гаспадыні, ці не завалялася дзе-небудзь лішняя кафліна.

— Не, няма ніводнай, усе параздавалі. Да нас жа ўжо не раз прыязджалі і з Мінска, і з Магілёва, і з Віцебска, фатаграфавалі печку многа разоў, і ўсе прасілі кафліну. Вось і не засталася. Магілёўскі музей хацеў нават цэлую печку купіць... Зайдзіце да суседзях, магчыма, у іх ёсць.

Пайшлі да суседзях. Дома аказаліся толькі маладзіца з дзіцем (былая вучаніца маёй спадарожніцы) ды хлопчык-падлетак. З ім мы палезлі на гарышча, аблазілі ўсе куткі, але нічога не знайшлі. Праўда, ён запэўніў мяне, што нядаўна бачыў кафліну на гарышчы таго дома, дзе мы толькі што былі. Гэта крыху абнадзейвала.

Забягаючы наперад, скажу, што так яно і аказалася. Зайшоўшы пад вечар туды яшчэ раз, я заспеў гаспадару, і пасля доўгіх угавораў ён аддаў мне тую апошнюю кафліну. Але гэта было потым, а цяпер жа мне нічога не заставалася, як разглядаць печку. У параўнанні з папярэдняй яна была нібы лілея побач з букетам вярбіны.

На малочна-белым фоне — бледна-ружовыя кветкі, па краях — залатая абводка.

Раптам я заўважыў невялікую керамічную шкатулку яўна старога работы мясцовых майстроў. І выказаў жаданне дакачацца гаспадыні, каб паспрабаваць выпрасіць ці набыць у яе гэтую рэч. Маладзіца нават здзівілася такому клопату, высыпала на газету гузікі і іншую драбязу і працягнула мне карычневы куфэрачак з рыбкай на вечку. Можна лічыць, што я нездарма прайшоў пехатой дзесяць кіламетраў па гарачыні.

Апошнюю знаходку я зрабіў пад вечар. Дырэктар школы Уладзімір Іванавіч такорпаўся ў шафе, дзе тэхработнікі складваюць сваё начынне, і ўручыў мне цудоўны званок з надпісам па краі «Дар Валдая». Скажаць праўду, асаблівага дачынення да маёй дзейнасці ён не меў, але было спаконліва атрымаць званок, голасам якога калісьці захапляўся Пушкін. Выгладжаны рукамі ад шматгадовага карыстання, званок быў нібы са старажытнага золата. Я страсянуў яго, і сонную гарачыню школьнага двара парушыў працяглы меладыйны гук.

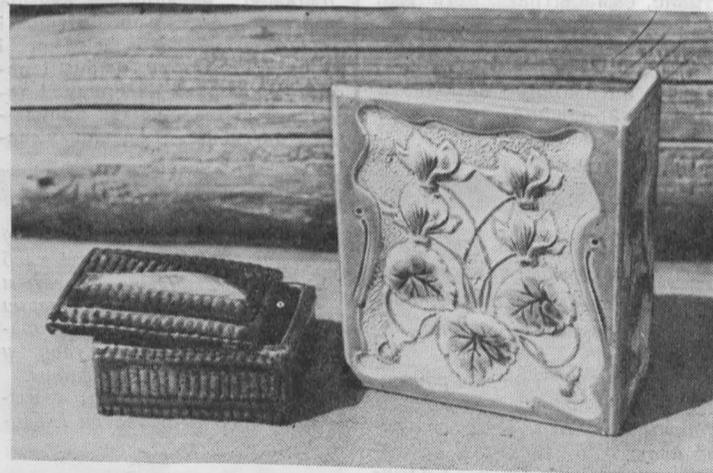
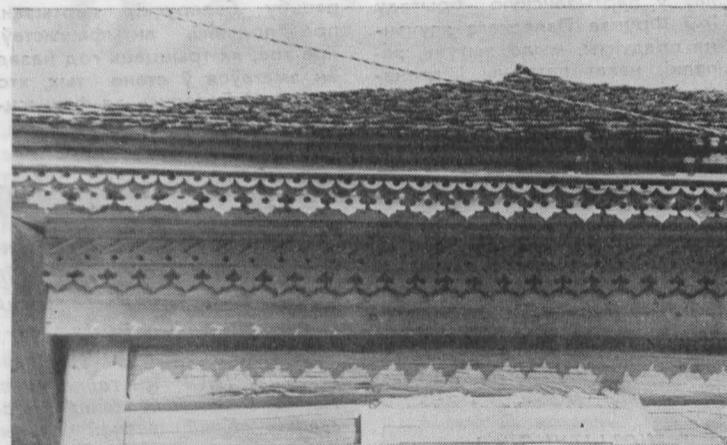
Сонца было ўжо нізка, калі я зноў узышоў на паром, што звязвае абодва берагі Дняпра. Блакнот распух ад запісаў, галава — ад уражанняў, а старэнкая сетка, падараная дырэктарам школы, — ад знаходак, але я адчуваў, што не апошні раз у Копысі. Мне спадабаўся гэты ўтульны ціхі гарадок з багатай гісторыяй, спадабаліся яго гасцінныя жыхары, што запрашалі наведвацца. Да таго ж за дзень не ўдалося высветліць усё, што хацелася.

Да наступнай сустрэчы, Копысь!

Яўген САХУТА.

НА ЗДЫМКАХ: Пятроўскі вал; «драўляныя карункі» на дамах; вырабы копыскіх майстроў.

Фота аўтара.

БАБРЫ

У ЛАГОЙСКІМ

ПАРКУ

ГУМАР

Габравец паклаў у печ дровы. Зачыніў яе, сеў побач і ўявіў сабе, што вась ён паднёс запалку, дровы ўжо разгарэліся і цяпло пайшло па ўсім пакоі. Ад гэтых думак габравец на самой справе стала цёпла, і ён сказаў:

— Эх, дарэмна я распаліў у печы! Трэба было пачакаць, пакуль сапраўды змерзну.

Сусед суседу:
— Чаму вы больш не спяваеце?
— Урач забараніў.

Зыходзіць вясны многія жыхары Лагойска, ідуць на работу, знарок рабілі кола, каб прайсціся паркавай алей. І, мусіць, не трэба казаць, як былі здзіўлены тыя, хто аднойчы ранаіцай убачыў ссечаныя маладыя ясені.

Амаль у той жа дзень было павалена некалькі маладых вербаў, якія пасадзіў уздоўж берага Гайны пенсіянер С. Ганчароў. Добры знаўца прыроды, Савелій Кузьміч адразу вызначыў, што ў пасадках пабывалі бабры. Гэта

іхнімі вострымі зубамі і былі «ссечаны» дрэвы. Савелій Кузьміч паабвясваў ствалы вербаў толем і руберойдам, і «высечкі» рачных будаўнікоў спыніліся.

А вась у парку бабры свавольнічаюць і па сённяшні дзень. Яны так асмялелі, што адвечоркамі ў прысутнасці людзей плаваюць па Гайне.

Па ўсім відаць, што бабры паблізу лагойскага парку жывуць пастаянна. Яны нават распачалі будаваць пла-

ціну на старым, зарослым хмызнякамі рэчышчы колішняга прытоку Гайны.

Бабры на Лагойшчыне вядуцца здаўна. З імем гэтых звяркоў звязаны назвы многіх урочышчаў. У Янушкавіцкім сельсавеце ёсць вёска Бабры. Адзін з населеных пунктаў Нястанаўскага сельсавета носіць назву Баброва. Аднак ніхто нават са старажылаў не памятае, каб бабры жылі так блізка ля паселішча чалавека.

Пакуль што баброў у ла-

гойскім парку няшмат. Хутчэй за ўсё, адна сям'я. З цягам часу колькасць гэтых звяркоў тут павялічыцца. І яны, вядома, могуць прынесці парку значную шкоду, зразаючы на корм і будаўніцтва плацін дрэвы. Таму раённы савет таварыства аховы прыроды арганізаваў падвоз корму для звяркоў — маладых дубцоў лазы, вярбы і асіны.

Відаць, гэта адзінае выйсце са становішча.

П. СІЛЯКА.

— Ён таксама ваш сусед?

— Пан настаўнік, думаю, што адзінку я не заслужыў.

— Я таксама так думаю, але, на жаль, адзнакі ніжэй за гэтую не існуе.

— Скажыце, дзеці, колькі гадзін налічваецца ў адным дні?

— Дваццаць пяць.

— Няўжо?

— Вы ж самі ўчора казалі, што дзень павялічыўся на гадзіну.

Ля касы:

— Даруйце, вы мне недадалі рэшту.

— Ахвотна дарую.

— Якая ваша думка аб маім апошнім малюнку? — спытаў малады мастак слаўтага французскага мастацтвазнаўцы Трыстана Бернарда.

— Тэхніка добрая.

— А ведаеце, што я ўчора прадаў яго за пяць тысяч франкаў?

— Гэта ўжо мастацтва!

РЕДАКЦИОННАЯ КАЛЕГИЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі Зак. № 1027.